

Évad végén — évad előtt

244 Párbeszéd a pesti Tháliákról

Egy színházi évad végül is a műsoron tartott darabok összességében jelenik meg. Ha tehát pillanatfelvételt készítünk tíz hónap munkájáról, óhatatlan az „átlagolás” is. Hiszen a „totálképbe” beszűrődik a múlt — az előző esztendőök bemutatónak még élő előadása. Másrészt tíz fővárosi társulat — ennyiről lesz szó — együttes megítélésben az erények és a bűnök arányos „szétosztása” nyilvánvalóan érdemtelen, mert nem arányos sem a siker „részvénye”, sem az esetleges mulasztásé.

Ennek jegyében vállalkozunk dr. Mezei Gyulával, a fővárosi tanács művelődésügyi főosztályának vezetőjével az évad végi beszélgetésre. Arra szeretnénk fényt deríteni: a budapesti tanács színházak munkájának művelődéspolitikai megítélésé miféle feladatokat ró a tanácsigazgatásra; következtetéseiket hogyan érvényesítik az irányításban?

A főosztályvezető a párbeszéd kezdetén arra kér: emlékeztessük az olvasókat, hogy a Magyar Állami Operaház, a Nemzeti Színház, és a Huszonötödik Színház munkáját a Kulturális Minisztérium közvetlenül irányítja, így tehát értelemszerűen nem jelenthetik beszélgetésünk tárgyát.

— Ön jár színházba?

— Rendszeresen. Munkatársaim is, sőt a fővárosi tanács vezetői is csaknem minden bemutatott darabot látnak.

— Közvetlen élményeinek milyenek az előléle?

— Ha ilyen matematikai fogalmakat használ, ugyanazzal válaszolok: plusz-mínusz, azonban sokkal több — véleményem szerint — a plusz. De visszakerdezek: és az öné?

— Attól függ, mire gondolunk...

— Nézze, azt senki sem tagadhatja, hogy az a sokoldalú kép, amely a budapesti színházak eszmei-művészeti törekvéseit vizsgálva élénk táru; lényegében a szocialista kultúra célkitűzéseit tükrözi. Ha van is a magyar színháznak adóssága a társadalmi életünk, fejlődésünk színpadi ábrázolásában, a szocialista jelleg erősödését a művészi munkában nem vitathatjuk el...

— Személy szerint az az érzésem, hogy ezeket az alapvetően fontos evidenciákat olykor azért hangúlyozzuk, mert tartunk az érzékenységektől...

— Lehetséges, de én jobban tartok az egyoldalú megítéléstől.

— Nos, mi a másik oldal?

— Az, hogy megmutatkozik a társulatok műsorszerkezetében, profiljában, művészi mondanivalójában bizonyos összemosódás, az indokoltnál jobban érvényesülő azonosság is.

— Tehát egyre inkább hiányzik az önálló profil, az egymástól eltérő művészi mondanivaló és stílustörekvés?

— Ha nem is ilyen kategorikusan, de erről van szó. Ennek számtalan jele közül hadd említsek meg olyan „divatokat”, mint egy-egy szerző különböző darabjainak három-négy színházban történő bemutatása, bizonyos társadalmi mondanivalók vallási kontextusban történő megfogalmazása, avagy néhány társulat repertoárjának mechanikus összeállítása.

— Milyen következtetések adódnak ebből a tanács munkára?

— Úgy gondoljuk, hogy a jövőben jobban kellene törekednünk a fővárosi színházak profiljának összehangolására, a jelenleginél változatosabb kínálat kialakítására. De figyelniünk kellene olyan praktikus kérdésekre is, hogy ne essen egy időpontra három-négy bemutató, amely megosztja a figyelmet, csökkenteni az egyes előadások fogadtatásának hatását. Ebben az összehangolásban és — mondjuk így — filterteremtésben a színházaknak és a felügyeleti hatóságoknak közös az érdeke, feladata és felelőssége.

— Nem gondolja, hogy a bizonyos elkenyelmesedésnek végül is az az oka, hogy Budapesten színházi konjunktúráról beszélhetünk?

— Nem szeretem ezt a kifejezést, mert egyszerűsíti a problémákat és a feladatokat. Kétsége-

len, hogy a színház iránt egyre növekszik az érdeklődés, és ez mindenképpen jó dolog. Amibenünket foglalkoztat, hogy lassabban szélesedik a színházba járók köre, színházaink kevesebb figyelmet tudnak fordítani a munkásrétegekre és az ifjúságra, tehát arra, hogy újabb és újabb színháznézőket nyerjenek meg. Ha úgy tetszik, ezen a téren valóban tapasztalható bizonyos elkenyelmesedés.

— De hiszen alig lehet színházjegyet kapni...

— Persze, hogy alig lehet. Hovatovább úgy tűnik, hogy a színházi vita színházjegy-vitába csapott át. Sokan mondanak ebben véleményét, olyanok is, akik a tényektől sem engedik zavartatni magukat. Budapesten 1000 lakosra estéknként 3,9 színházi hely jut, s ez a jelenlegi érdeklődés mellett bizony kevés.

— Ha jól számolok, akkor ez azt jelenti, hogy esztendőnként legfeljebb kétszer járhatnak a fővárosiak színházba, amennyiben azt mindenki igényelné...

— Igen, de akkor még nem vette számításba azt, hogy a fővárosi színházak nemcsak a budapestieké. Másból kellene tehát keresni a megoldást: az egész jegyelosztás és jegyterjesztés rendszerét szükséges volna megvizsgálnunk és korszerűsíteniünk...

— Hely akkor sem lesz több...

— Amennyiben közbevetése azt sugallja, hogy további színházjatszásra alkalmas helyre van szükség Budapesten, egyetértünk.

— És?

— Tehát szükséges lesz új társulat, vagy társulatok szervezése. Új színház Budapesten egyelőre nem épül, a tervekett ehhez kell igazítanunk. A meglévő objektumokat kell megvizsgálnunk, és néhányat rendszeres színházjatszásra alkalmassá tennünk.

— Amikor az előbbieken bizonyos elkenyelmesedésre utaltam, nemcsak a nézőtéri telítettségre gondoltam...

— Mire még?

— Például arra, hogy a dramaturgiai munka a színházakban észrevehetően gyenge.

— Így igaz, bár nem egyaránt érvényes a társulatokra. S igazságtalanok lennénk, ha nem vennénk észre az utóbbi időszak fejlődését ezen a téren, de nem tagadhatjuk, a még meglévő fogyatékoságait sem. A műsorgetvezésben a folyamatosságot gátolják ezek a hiányok. Az lenne a kívánatos például, hogy ne kampányzerűen legyenek jelen a repertoárban a szovjet és más baráti szocialista országokból származó művek. Az elmúlt öt szezonban negyven külföldi kortárs, szocialista országbeli alkotó drámáját játszotta el a tíz budapesti társulat.

— Tehát évadonként nyolcat?

— Nem, éppen ez jelzi a folyamatosság hiányát. Három évadban hatot, egyben kilencet, most pedig tizenháromat...

— Nem állítják-e színházaink ebben néha magasabbra az esztétikai mércét, mint mondjuk egy-egy magyar darab, vagy nyugati vígjáték esetén?

— Művelődéspolitikai értelemben jogos a kérdés. A megoldást nyilvánvalóan az azonos mérce jelentheti, mégpedig úgy, hogy az alacsonyabbat emeljük a magasabbhoz.

— Milyen lehetőségekre gondolnak?

— Mindenekelőtt arra: a dramaturgiákban többet és jobban kell dolgozni, valamint a tájékozódás bővítésére s a meglévő in-

formációk eredményesebb hasznosítására. Egy jellemző példát említek: a Magyar Színházi Intézet híradója évente körülbelül 50 — szocialista országban született — dráma szinopszist közli. Az említett öt esztendőben összesen 261-et. Ezekből Budapesten mindmáig 11-et mutattak be. Úgy gondoljuk, hogy még több nyers fordítás megrendelésével, a színházi dramaturgiák rendszeres együttműködésével javítani lehetne ezen az arányon is. Fontosnak tartjuk, hogy a felügyeleti szervek összefogásával a jövőben növelni tudjuk a külföldi utazások számát, a közvetlen élményszerzés lehetőségeit.

— Az a gyanúm, hogy a külföldi vendégjátékok tapasztalatait is hasznosítani lehetne...

— Kiegészíthetem a következőkkel: nemcsak a dramaturgia és repertoár értelmezésében. A vendégjátékok, amellet, hogy gazdagítják művészeti életünket, lehetőséget adnak arra is, hogy ne csak szubjektív tudósítások révén, hanem közvetlen, személyes élmény alapján is fel lehessen mérni: milyen helyet foglal el a színházművészetünk a világ-színházban. Vannak olyan jelenségek, törekvések a nemzetközi színházi életben, amelyekre érdemes, sőt szükséges odafigyelni, s amelyek hatnak a magyar színházművészetre — akár akarjuk, akár nem. Hogy mit használunk fel és mennyit a világszínházi törekvésekből, az nem az életkor vagy a generáció kérdése. Van ehhez egy megbízható mérce: a szocialista világnézet, a marxista-leninista ideológia. Ezen az alapon érdemes lenne többet és mélyebben foglalkozni ezekkel a kérdésekkel.

— Ha jól értelmezem eddigi szavait: általában szükségesnek ítéli a színházak teljesebb együttműködését?

— Feltétlenül. A társulatok jórészt egymás mellett dolgoznak, s nem jellemző az összmunka. Ennek műsorpolitikai következményeit már említettem. De vegyük egy másik aspektusát. Az utóbbi két évben szorosabb kapcsolat alakult ki a vidéki és a fővárosi színházak között — nem kis részben a budapesti színházak kezdeményezésére. A kölcsönös vendégjátékok azonban jelenleg inkább a közönségnek szólnak, a szakmai és a színházi tapasztalatokat kevésbé vitatjuk meg, nem dolgozzuk fel.

— Végeztél engedjen meg egy gondolatot a jövő évad műsorgetveréről. Hogyan készülnek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom megünneplésére?

— A fővárosi tanács színházak a következő évadban 56—60 bemutatót terveznek. A jövő évi műsorgetvek egyik fő vonulataként a szovjet-orosz darabok premierje emelhető ki. Úgy ítélik meg, hogy színházaink, megértve a feladat jelentőségét, színvonalasan veszik ki részüket az évforduló méltó megünnepléséből. Kilenc kortárs szovjet szerző és néhány klasszikus mű bemutatását tervezik.

— Két gálaest, illetve irodalmi program egészíti ki az összképet. Kortárs szovjet bemutatóval jelentkeznek a Pesti Színház, a Thália, a József Attila Színház, a Fővárosi Operettszínház, a Vidám Színpad és a Budapesti Gyermekszínház.

A Radnóti Színpad három bemutatóval készül, a Mikroszkóp 60. Szimfónia címmel tart premieret, s repertoáron levő szovjet darabjaival megrendezik a szovjet dráma dekáját. A Fővárosi Operettszínházban gálaműsor lesz, az Állami Bábszínházban pedig felújítják korábbi sikeres darabjaikat. A Madách Színház megrendezi a klasszikus orosz dráma hetét. Várhatóan az évad egyik kiemelkedő művészeti eseménye lesz a Ljubimov rendezte Bűn és bűnhözés premierje a Vigszínházban.

— Köszönjük a beszélgetést.

SZÓKE SÁNDOR